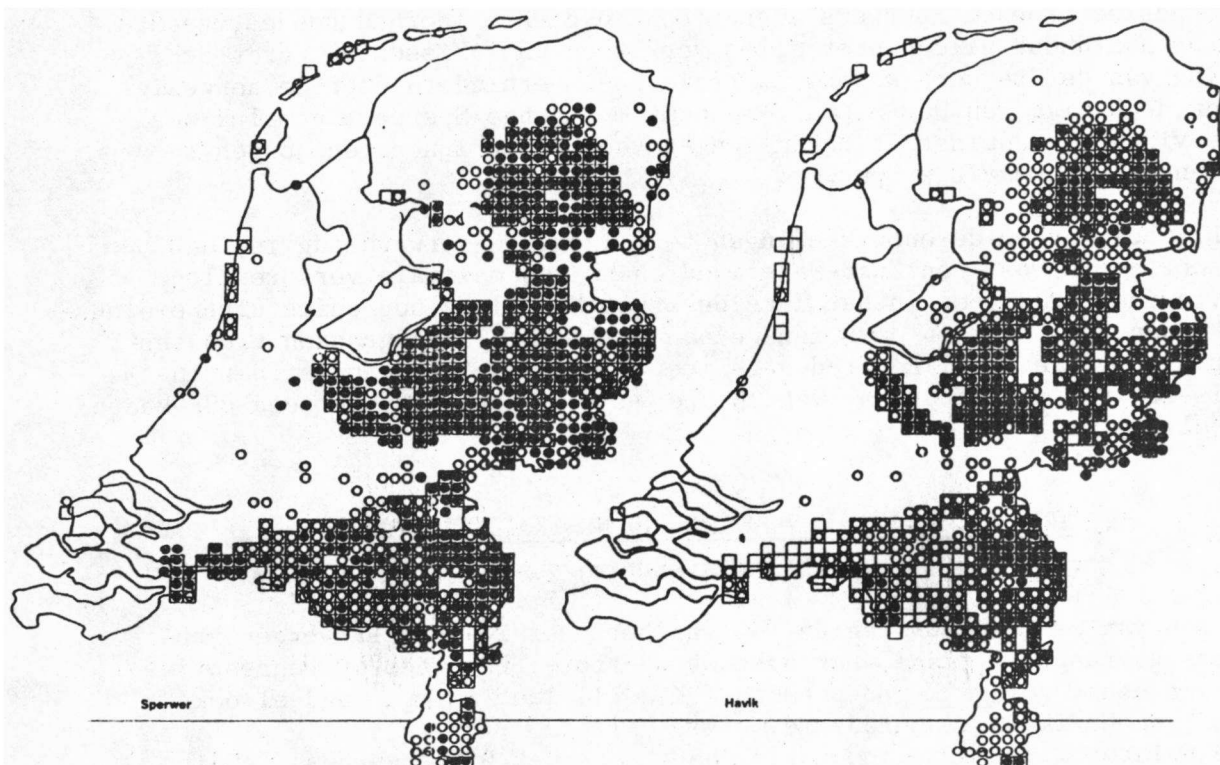

SPERWER EN HAVIK RUKKEN OP

(Overgenomen uit het tijdschrift 'Vogelnieuws' nr.1, 1989)

Sperwer en Havik zijn in de jaren zestig door een diep dal gegaan. Net als enkele andere soorten roofvogels hadden ze zwaar te lijden van pesticiden en viel de populatie tot een bedenkkelijk laag niveau terug. In de jaren zeventig, na een verbod op bepaalde gifstoffen, begon de stand weer toe te nemen, eerst langzaam en vervolgens een tijdlang spectaculair snel. Enfin, u zult het verhaal wel kennen, want het is al vaker verteld.

Het leuke is, dat de opkomst van SOVON vrijwel samenviel met het herstel van de Havik- en Sperwerpopulaties. Mede hierdoor kan de herovering van Nederland goed gedocumenteerd worden. Rob Bijlsma heeft zich de (vele) moeite getroost om de verandering in verspreiding vast te leggen. Door actieve vogelaars die hun roofvogels goed kennen op te bellen, kon hij een nagenoeg compleet beeld krijgen van de spectaculaire areaaluitbreiding in het laatste decennium. Het resultaat is te bewonderen op de bijgaande kaarten. Met een zwarte stip wordt het broedgebied aangegeven in 1973-77 (ontleend aan de Atlas van de Nederlandse Broedvogels uit 1979). Met een open rondje worden de sinds 1978 bezette atlasblokken aangegeven (let wel: de blokken hoeven niet jaarlijks bezet te zijn geweest). Een vierkantje geeft aan dat er in dat blok meer dan 100 ha naaldhout aanwezig is.

De Havik was in 1973-77 net over zijn dieptepunt heen. Hij kwam toen voor in 208 blokken, voornamelijk op de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug, Noord-Limburg en delen van Drenthe, Salland, Twente en de Achterhoek. Na 1978 werden maar liefst 383 nieuwe blokken gekoloniseerd. Momenteel broedt hij vrijwel overal op de zandgronden indien er redelijk wat naaldhout aanwezig is, met uitzondering van het westen van Noord-Brabant, waar het voorkomen mondjesmaat is. De vervolging in deze streken zal hier veel, zo niet alles, mee te maken hebben. Nog opmerkelijker is, dat ook delen van Laag-Nederland veroverd zijn. Zo broeden reeds aanzienlijke aantallen Haviken in de Vechtplassen, Flevoland, de laagveenmoerassen van NW-Overijssel, en hier en daar in het rivierengebied. Inmiddels zijn ook de eerste broedgevallen in de duinen vastgesteld.

De Sperwer broedde in 1973-77 in ruim tweemaal zoveel (427) blokken als de Havik. De naaldhoutrijke delen van Oost-Nederland waren toen al goed bezet, wat in Zuid-Nederland niet het geval was. Sinds 1978 is de soort fors opgerukt (270 nieuwe blokken bezet). In Hoog-Nederland is de verspreiding veel ruimer geworden, vooral in Noord-Brabant maar ook bijv. in het naaldbosarme Zuid-Limburg. Ook op de Waddeneilanden heeft de Sperwer zich gevestigd, terwijl de verspreiding in de duinen sterk is uitgebreid. In NW-Overijssel en Flevoland, waar wel Haviken broeden, is de Sperwer nog uiterst schaars. Deels is dit het gevolg van het ontbreken van (vrij jong) naaldhout. In het rivierengebied broeden Sperwers echter ook in dichte loofhoutbosjes, zodat de factor naaldhout alleen niet alles verklaren kan. Misschien wordt de vestiging van de Sperwer in deze contreien wel verhinderd door de aanwezigheid van de Havik. Een Havik weet een nest met jonge Sperwers namelijk heel goed te vinden, en deinst er bepaald niet voor terug zijn eigen jongen te tracteren met een maaltje Sperwer.

Het blijft boeiend om de ontwikkelingen te volgen. De verwachting is, dat beide soorten in Oost- en Zuid-Nederland thans hun maximale verspreiding hebben, en dat er alleen in het lage deel van Nederland nog enige uitbreidingsmogelijkheden zijn. Hier en daar zijn de aantallen op de zandgronden trouwens al weer licht afgenomen. Een reden te meer noest door te gaan met het inventariseren van broedende Haviken en Sperwers (en vergeet niet een BSP-kaart in te vullen).